

Varainhoitoyhteiskunnan nousu

CHRISTOPHERS, BRETT (2023) *Our lives in their portfolios: why asset managers own the world*, 320 s. Verso Books, London/New York.

Uppsalan yliopiston kulttuurimaantieteen professori Brett Christophersin vuonna 2023 julkaistu *Our lives in their portfolios* on katsaus varainhoidon maailmaan ja maailmaan varainhoidon näkökulmasta. Kirjan keskiössä on varainhoitajat uutena yläluokkana, joka nauttii suurista palkkioista ja muiden omaisuuden hallinnan tuomasta vallasta. *Our lives in their portfolios* on kolmas vuosien 2018–2023 aikana julkaistusta kirjoista (ks. muut kirjat Christophers 2018; 2020). Christophers ei omien sanojensa mukaan alun perin tarkoittanut tehdä kirjasarjaa, mutta nämä kolme teosta syntyivät toinen toisensa perään luoden yhteensopivan kokonaisuuden (The People's Forum NYC 2023). Vaikka uusiin teos on osa sarjaa, on kirja varsin toimiva myös itsenäisenä teoksena, koska ilmaistuja yhteyksiä teosten välillä ei juurikaan ole. Lukijan onkin itse löydettävä temaattiset yhteydet kirjoista. Samasta syystä lukija ei kuitenkaan tiedä kuinka paljon kokonaiskuvasta puuttuu.

Niin uusimman kirjan kuin aikaisempien tarjoama vaihtoehtoinen kuvaus länsimaiden yhteiskunnallisesta muutoksesta on melko kriittinen. Christophersin käyttämää teoreettista näkökulmaa voikin luonnehtia kriittiseksi etenkin uusliberalismia kohtaan. Lukijan on hyvä muistaa lähtökohtaiset teoreettiset valinnat, koska teksti itsessään ei ole tyypillisesti kovin teoriapainotteista. Christophersin tyyli on nostaa paljon esimerkkejä ja tilastoja aiheista, mikä toisaalta tekee argumentoinnista paljon vakuuttavampaa, mutta toisaalta hän on valinnut esimerkkit suystä. Samoin teoreettisten pohdintojen jättäminen taka-alalle helpottaa luettavuutta.

Teoksessa aluerajausta on melko vaikea hahmottaa, mikä kuvastaa teoksen aihetta eli varainhoidon ja pääomarahastojen kansainvälistyneitä todellisuutta. Länsimaat ovat vahvimmin esillä, mutta varsinkin aiempiin teoksiin verrattuna Christophers keskittyy vähemmän Yhdistyneeseen kuningaskuntaan. Christophers kuvaillee muun muassa sijoitusrahastojen ja varainhoitajien kasvanutta vaikutusvaltaa varainhoitoyhteiskuntana (*asset manager society*). Hän asettaa varainhoidon ja -hoitajat keskiöön, koska ne käytännössä hallitsevat suurinta osaa maailman liikeloudesta. Toisessa kirjassaan Christophersin (2020) esittämä väite *rentierism* eli verojen kaltaisista vuokrasta, maksuista ja koroista rikkautumisen paluusta tuntuu täsmentyvän tässä vuonna 2023 ilmestyneessä kolmannessa teoksessa varainhoitajiin ja varainhoitoyhteiskuntaan. Hän pitää yhteiskuntien uusliberalisoitumista 1900-luvun loppupuolella varainhoitoyhteiskuntaa pohjustavana kehityksenä, mikä taas heijastaa ensimmäisen kirjan premissiä maaomaisuuden laajamittaisesta yksityistämistä Yhdistyneessä kuningas-

kunnassa (Christophers 2018). Christophers korostaa myös varainhoitoyhtiöiden suurta poliittista vaikutusvaltaa, mikä näkyy yhtiöiden työntekijöiden rooleista laatimassa poliittisia ohjelmia esimerkiksi Yhdysvalloissa.

Kirjassa kerrataan varainhoidon yleistymisestä johtuneita erikoisia tilanteita, joissa esimerkiksi pennsylvanialaisten opettajien eläkerahasto on sijoittanut asuntoihin Berliinissä, newyorkilainen varainhoitoyhtiö on ostanut 40 vuodeksi oikeuden hallinnoida New Jerseyssä olevan kaupungin vesi-infrastruktuuria ja brittiläinen Four Seasons -hoivakotiketju on omistanut kahdessa vuosikymmenessä viisi eri varainhoitoyhtiötä. Varainhoitoyhtiöt toimivat rahastojensa kautta, joihin kolmannet osapuolet sijoittavat. Rahastoihin yleisimmin sijoittavat eläkerahastot. Muita sijoittajia ovat esimerkiksi pankit, vakuutusyhtiöt sekä valtiolliset sijoitusrahastot, joista jälkimmäiset ovat erityisesti edustettuina suurissa sijoituksissa.

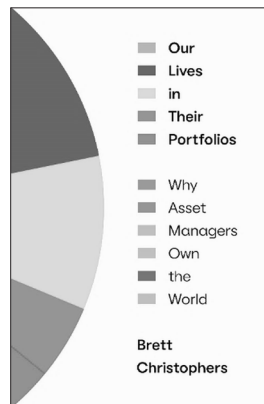
Teos on varsin tekninen, ja Christophers käyttääkin paljon palstatilaa varainhoidon liiketoiminnan logiikan avaamiseen. Hänen mukaansa varainhoitoyhtiöt jäävät aina voitolle, sillä ne eivät sido yhtä paljon omaa pääomaa rahastoihinsa kuin sijoittajat ja lisäksi nettoavat erilaisista palkkioista sekä maksuista. Samalla riskit ja hyödyt jakautuvat epätasaisesti varainhoitajien ja esimerkiksi eläkeyhtiön asiakkaiden välillä. Luonnollisesti varainhoitajien palkkiot ovat suurempia, kun sijoitukset onnistuvat ja yhtiölle riittää asiakkaita tulevaisuudessakin.

Sijoituskohteista Christophers puolestaan yksilöi asunnot ja infrastruktuurin, mikä sitoo varainhoitoyhteiskunnan aiempien kirjojen teemoihin. Varainhoitoyhtiöistä asuntoihin sijoittaa erityisesti Blackstone ja infrastruktuuriin Macquarie. Hän

mukaansa rahastot kirnuavat omistuksia ostamalla ja myymällä niitä toisiltaan ja toisilleen aina pyrkien tekemään sijoituksesta tuottavamman esimerkiksi sisäisten lainojen tuomien veroetujen avulla, vuokria korottamalla tai ylläpidosta leikkaamalla. Varainhoitoyhtiöiden toimintaa leimaavatkin velkarahoituksen hyödyntäminen sekä monimutkaiset yhtiörakenteet rahastojen, holding-yhtiöiden ja portfolioyhtiöiden välillä.

Christophers myös spekuloi tulevaisuudesta, että juuri inflaation vuoksi asunnot olisivat parempia sijoituksia, koska ne tarjoavat enemmän mahdollisuuksia pysyä inflaation perässä vuokrankorotusten avulla. Samoin korkojen noususta hänen mukaansa voi aiheutua lainaamistoiminnan siirtymistä pankeilta varainhoitoyhtiöille.

Kirja vaikuttaa käytännön selvitykseltä aiempien teosten teemoista eli kiinteistöomaisuuden yksityistämisestä ja *rentierismistä*. Kirja esimerkiksi vastaa hyvin kysymykseen, miten reaaliomaisuudesta tehdään liikeloudesta omaisuutta. Kirjasarjan ensimmäisessä teoksessa kerrotaan, kuinka Yhdistyneessä kuningaskunnassa 400 miljardin punnan arvosta maaomaisuutta on yksityistetty (Christophers 2018) ja toisessa teoksessa, miten kiinteistö- ja infrastruktuuriomaisuus tuot-

taa tuottoisan monopoliaseman, jossa kuluttajat eivät välttämättä voi äänestää jaloillaankaan (Christophers 2020), mutta kolmannessa teoksessa taas päästään tarkemmin kysymyksiin kuka ja miten. Christophers onnistuu kiitettävästi tasapainottelemaan lukuisten esimerkkien yksityiskohtaisen luonteen sekä laajemman mittakaavan välillä.

Kirjassa runsaat asiayhteydelliset yksityiskohdat kuitenkin vaikeuttavat huomioiden yleistettävyyttä. Varainhoito on kuitenkin osa myös esimerkiksi suomalaista yhteiskuntaa ja näkyy asutussijoittamisen ja energiainfrastruktuurin, kuten tuulivoiman, kansainvälistymisenä. Kirja herättelee lukijaa pohtimaan poliittisekonomisia valtasuhteita ja rahavirtoja niin Suomesta kuin Suomeen sekä varainhoitajien roolia sijoitusten hallinnomisessa. Mediassa voi törmätä mainintoihin esimerkiksi asuntoportfoliokaupoista, ja kirja avaakin, miten asunnot ovat päätyneet portfolioihin, kuka niitä hallinnoi ja miten ilmiö heijastaa varallisuuden keskittymistä ja yhteiskunnallista muutosta.

Mielenkiintoista teoksessa on toimijuus ja sen jakautuminen. Christophers luonnehtii yksityiset toimijat, kuten sijoittajat, melko deterministisesti yksinkertaisina ainoastaan voittoa tavoittelevina entiteetteinä. Nämä monoliittiset yhtiöt taas pyrkivät vaikuttamaan poliittiseen päätöksentekoon mahdollistaakseen otollisen sijoitusympäristön. Christophers kirjoittaa esimerkiksi asuntopolitiikan *Blackstonefikaatiosta*, mutta prosessia

voisi kuvailla suomalaisittain hyvä veli -verkostoksi tai tieteellisemmin kasvukoneeksi.

Valitettavan pieni rooli jää yksittäisille yksityishenkilöille. Yksilöistä koostetaan joukko kuluttajia, kuten eläkesäästäjiä tai vuokranmaksajia, mutta ei juuri muuta. Myös talouden teknisemmät selostukset voivat mennä lukijalta helposti ohi. Christophersin tyyli käyttää esimerkkejä kuitenkin tuo kirjan helpommin luettavaksi asiaan perehtymättömällekin ja varsinkin yhdessä kirjasarjan aiempien osien kanssa tarjoaa modernilla tavalla ajateltavaa niin asiantuntijoille kuin laajemmallekin yleisölle.

KIRJALLISUUS

The People's Forum NYC (2023) Book Talk: Our Lives in Their Portfolios: Why Asset Managers Own the World. Youtube 29.3.2023. <<https://www.youtube.com/watch?v=Bci4g0KfbiU>> 8.5.2023.

Christophers, B. (2018) *The new enclosure: The appropriation of public land in neoliberal Britain*. Verso Books.
Christophers, B. (2020) *Rentier capitalism: Who owns the economy, and who's paying for it*. Verso Books.

JUHO KAUPPI

*Geotieteiden ja maantieteen osasto,
Helsingin yliopisto*